SBO Heldringschool

SBO Heldringschool is gevestigd in Rotterdam-Zuid. Het gemiddeld aantal leerlingen op de Heldringschool is 115. De kinderen zijn verdeeld over acht stamgroepen. Het schoolteam telt twintig medewerkers. Al een aantal jaren neemt de school deel aan een project gericht op verbeteringen en vernieuwingen van het onderwijs in taal, rekenen en sociale competenties. Sinds 2006 beoordeelt de inspectie de Heldringschool over de hele linie positief (basisarrangement).

www.heldringschool.nl

‘De totale ontwikkeling van een kind is ons doel’

SBO Heldringschool en cyclische kwaliteitsverbetering

Cyclische kwaliteitsverbetering

Kern van opbrengstgericht werken is de evaluatieve (PDCA[1]) cyclus waarbinnen de leerprestaties van leerlingen als doel worden gesteld. Alle betrokkenen in de school organiseren systematisch feedback over de prestaties om het onderwijs plannend in te richten in processtappen: doelen, inrichten van het onderwijsprogramma, meten van de opbrengsten, analyseren van de gegevens, bijstellen van de instructie, het programma en (soms) de doelen. Er waren tot voor kort in het sbo onvoldoende instrumenten om op een juiste wijze vast te stellen wat de leerprestaties binnen het speciaal basisonderwijs zouden moeten zijn en hoe deze te meten en te analyseren.

Voor meer informatie: www.sbowerkverband.nl

[1] *Plan, Do, Check, Act*

‘Als school heb je alle prestaties en acties op een rij’

De directeur: Hermine Hoogerboord

Vier jaar geleden zochten we als nieuwe directie intensief naar goede kwaliteitsimpulsen voor het speciaal basisonderwijs en hoe we deze aan onze visie konden verbinden. Op dat moment verschenen er veel publicaties over data driven onderwijs. Uit een nulmeting bleek dat we nog veel slagen te maken hadden. Zeven collega’s rondden in dat eerste jaar hun master Special Educational Needs (SEN) af. De resultaten van zo’n professionalisering zagen we allemaal heel duidelijk. De prestaties op technisch lezen bleven achter en we hebben vier collega’s uitgedaagd om onderzoek te doen en plannen te maken. De leerkrachten hebben een onderzoeksgerichte houding en zij formuleerden de hypothese: ‘Van lezen word je trots’. In deze hypothese zitten zowel cognitieve als sociaal-emotionele aspecten. De leerkrachten hebben van onderop antwoorden gevonden en het resultaat was een drieslag. Onze leerlingen gingen in korte tijd veel beter lezen. De visie van onze school werd in een klap geconcretiseerd door een focus op leren. En de leerkrachten zelf ervoeren dat de kinderen zich veel competenter gingen voelen. Op basis van deze resultaten hebben we als school besloten dat we alleen master SEN geschoolde leerkrachten voor de klas wilden hebben.

Optimale ontwikkelkansen

We hebben interne studiedagen georganiseerd om het ontwikkelingsperspectief te koppelen aan onze visie. Deze visie werd: ‘Vanuit veiligheid en relatie bieden wij optimale ontwikkelkansen voor ieder kind’. Er was toen geen eenduidige richtlijn hoe het ontwikkelingsperspectief vorm te geven. De ondersteuningsorganisaties hadden beperkt antwoord, maar we vonden via het SBOwerkverband veel kennis bij onze collega-scholen. Het ontwikkelingsperspectief hebben we direct verbonden met ons leerlingvolgsysteem. Dat betekent dat we eigen formulieren in het volgsysteem gebruiken en dat is lastig. Het systeem verwerkt die data niet, dus moet je alles handmatig verwerken. Ik was superblij met het initiatief van het SBOwerkverband om de wensen van de scholen te inventariseren en die neer te leggen bij de leveranciers van de volgsystemen.

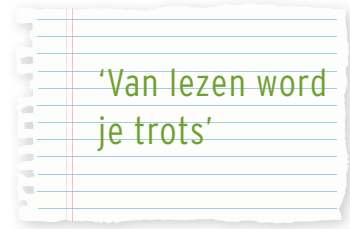
Kwaliteitskaart technisch lezen

We zijn begonnen om met het team een kwaliteitskaart technisch lezen op te stellen. Op deze kaart staan schooldoelen (voortgezet technisch lezen per jaar minimaal twee AVI-niveaus omhoog), succesindicatoren en leerkrachtvaardigheden (werken met het directe instructiemodel). Het jaar daarna hebben we de schoolprestaties in de kaart opgenomen, zodat je doelen en prestaties naast elkaar ziet. Voor alle vier de basisvakken hebben we kwaliteitskaarten ingevoerd en in een kwaliteitsmap bij elkaar gebracht. Als school heb je dan alle prestaties en acties op een rij. Dat document kan dan direct dienen als een systeem van horizontale verantwoording aan ouders en zelfevaluatie aan de inspectie.

Cyclisch analyseren

Als je doelen en prestaties aan elkaar koppelt, zie je wat je het volgend jaar moet doen en is een cyclus geboren. Na een leesscreening hielden we een teambijeenkomst waar analyse van de leesopbrengsten centraal stond. Tot dan toe keken we wel naar de resultaten, maar gebruikten we ze niet om het onderwijsaanbod bij te stellen. De analyse zelf was nieuw, maar ook de aanpak om dit met het hele team gezamenlijk te doen. Daar werd de omslag van kindvolgend naar plannend onderwijs heel expliciet. Ik heb vervolgens in de vergaderplanner ruimte gemaakt om de resultaten met het team cyclisch te bespreken, te analyseren, te evalueren en bij te stellen.

Professionele ontwikkeling

Uit de peiling van de medewerkertevredenheid bleek dat de leerkrachten meer inspraak wilden in het beleid. Ik merk dat leerkrachten nu ook echt in staat zijn om meer verantwoordelijkheid en eigenaarschap te dragen. We zijn met regiegroepen gaan werken, waarbij leerkrachten zelf plannen met doelen uitwerken. Deze doelen hebben we in een matrix samengebracht en meerjarig geformuleerd. Per jaar hebben we een motto gekozen. Dit jaar is het motto: ‘Voor ieder kind een handelingsgerichte aanpak’. Door zo’n motto heb je focus en integrale verbinding. De matrix gebruiken we voor de professionele ontwikkeling van elke leerkracht. Wat heb jij nodig om dat doel te bereiken?

Gedeeld leiderschap

De fase waarin deze school verkeert, vraagt om andere en nieuwe competenties van de schoolleider. Ik heb vorig jaar bij een speciale training Opbrengstgericht werken in het speciaal basisonderwijs gezien wat voor kracht het heeft om met professionele leergemeenschappen in je school te werken. Er is sprake van gedeeld leiderschap. Mijn rol is veranderd in de richting van onderwijskundig begeleider. Vanuit deze rolverandering en alle inhoudelijke inzichten heb ik besloten om zelf een master Educational Leadership te gaan volgen.

Hoogst mogelijke beoordeling

Vorig jaar kregen we een inspectiebezoek. We haalden de hoogst mogelijke beoordeling voor didactisch handelen en kwaliteitszorg. Dat is een kroon op ons werk en hierdoor zijn we extra gemotiveerd om onze reis te vervolgen! Het werd een feestje met champagneontbijt voor het team.

‘In een keer hadden we het bewijs dat analyse zin heeft’

De intern begeleider: Francine Noordsij

De grote omslag kwam door de groep leerkrachten die hun master SEN haalde met een onderzoek waaruit bleek dat het cyclisch werken meetbare prestaties opleverde op basisvakken en op sociaal-emotionele ontwikkeling. Dat gold met name voor onze heel specifieke doelgroep: leerlingen uit Rotterdam Zuid. Veel kinderen komen uit een achterstands-situatie. Vaak wordt er thuis geen Nederlands gesproken. Bij de geboorte staan deze kinderen al met 10-0 achter. En dan zie je dat de prestaties op lezen zo omhoog gaan, dat ze trots worden en eigenwaarde krijgen! In een keer hadden we het ultieme bewijs dat analyse zin heeft, daar was geen enkele discussie meer over. Het was een enorme motivatie voor het team.

Totale ontwikkeling

Vorig jaar heb ik met een duocollega een groep gedraaid. Dan merk je dat er minder tijd is om samen te zingen of met elkaar een spel te doen, omdat door alle veranderingen het rooster zo vol is met extra leestijd en spelling. De koppeling ontbreekt tussen de expressieve vakken, de sociaal-emotionele vakken en de basisvakken. In de praktijk leren onze leerlingen juist in die samenhang. We willen de mogelijkheid verkennen om dit in ons onderwijs-aanbod aan elkaar te koppelen om zo recht te doen aan bijvoorbeeld verschillende leerstrategieën. Deze koppeling is voor ons zowel een hypothese als een uitdaging die we cyclisch gaan volgen. Een dergelijke werkwijze is een stuk moeilijker te volgen en te analyseren.

De totale ontwikkeling van een kind is uiteindelijk ons doel. Welke meetbare schooldoelen moeten we dan kiezen? Is het redzaamheid? Is het volwassenheid? Zijn daar leerlijnen voor? Met onze integrale benadering is het erg moeilijk om met de huidige instrumenten *evidence based* op harde feiten te sturen.

‘Bij de geboorte staan deze kinderen met 10-0 achter’

Pedagogisch optimisme

Om het ontwikkelingsperspectief praktisch te vertalen naar het dagelijks handelen in de klas bereiden we met de regiegroep Handelingsgericht werken een studiedag voor. We zijn op zoek naar een werkbare manier om in te spelen op de onderwijsbehoeften van ieder kind. Wat heeft een kind nodig om het volgende doel te bereiken? Maar ook: hoe voeren we een gesprek met het kind over zijn leerontwikkeling om zo betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor het eigen leerproces te realiseren. Op het niveau van de leerlingenzorg is de 1-zorgroute voor ons de cyclus voor kwaliteitsverbetering, omdat deze uitgaat van pedagogisch optimisme en daarmee goed aansluit bij onze visie.

Leerlijn rekenen

We formuleren nu aan de hand van het ontwikkelingsperspectief voor iedere leerling een uitstroomprofiel. Dit uitstroomprofiel bepaalt welke leerstof een leerling eind groep 8 moet beheersen. In de praktijk blijkt het best lastig voor leerkrachten om bewuste keuzes te maken welke leerstof wel of niet aan te bieden. Met de recent ontwikkelde leerlijn voor rekenen kunnen bewuste keuzes worden gemaakt om een passend onderwijsarrangement samen te stellen. En is iedere leerkracht beter in staat om in te spelen op verschillen!

‘We hebben zelf de schoolverandering vormgegeven’

De leerkracht: Anne Terdu (middenbouw)

Ik vind het erg interessant om te werken met doelen, prestaties en ontwikkelingsperspectieven. Ik wil zelf zien of het kloppend is. Een leerling moet volgens zijn IQ een bepaald leerrendement halen, maar ik weet dat zijn thuissituatie daarvoor soms niet toereikend is. De kunst van de leerkracht is te zorgen dat het hier op school zodanig is ingericht dat het leerrendement toch haalbaar is. Deze kinderen komen uit een achterstandswijk en dat heeft vaak gevolgen voor de prestaties. Maar ik stel wel doelen met hen en als een doel niet wordt behaald, kijk ik niet naar de leerling maar naar hoe ik het anders kan doen.

Leerkrachtvaardigheden

Er zijn wel degelijk leerkrachten die moeite hebben met het ontwikkelingsperspectief. Het zijn heel veel cijfertjes die moeilijk te analyseren zijn, laat staan om die te vertalen in een ander onderwijsaanbod. Vanuit de directie worden haalbare doelen gesteld op leerkrachtvaardigheden. Die staan expliciet vermeld op de kwaliteitskaart, waar we ook de doelen en prestaties per vak opschrijven. Zo volgt professionalisering de prestaties. Bij het functioneringsgesprek moet je zelf aangeven of je je doelen hebt bereikt en wat je voor volgend jaar nodig hebt.

Achter op woordenschat

We hebben het ontwikkelingsperspectief gekoppeld aan het handelingsgericht begeleidingsplan. De intern begeleider vulde het leerrendement altijd in, nu doe ik dat. Ik word daardoor extra bewust van de leerrendementen per leerling en zie ook dat bepaalde vakken achterblijven of juist voorlopen. Deze kinderen lopen sowieso altijd achter op woordenschat, maar het verschil tussen sommige vakken is erg groot. Ik zie dus welke schoolverandering er moet komen.

Sociaal-emotioneel volgsysteem

We willen het leerlingvolgsysteem Heldringproof maken, waardoor er allerlei bijlages in hangen. Daardoor wordt het eigenlijk meer een dataopslagsysteem dan een volgsysteem. Het sociaal-emotionele volgsysteem is gebaseerd op het reguliere onderwijs, waardoor het niet eenduidig wordt ingevuld door de leerkrachten. Onze school stelt doelen op dit gebied, bijvoorbeeld ‘Je moet op tienjarige leeftijd zelf een kleine ruzie kunnen oplossen’. De beoordeling van zo’n doel blijft gedeeltelijk subjectief en is ook afhankelijk van je bui op dat moment. Uit ons tweede masteronderzoek kwam naar voren dat we of afspraken moesten maken over eenduidigheid of dat we zelf een sociaal-emotioneel volgsysteem moesten ontwikkelen. Een tweede aanbeveling was om schoolbreed te gaan werken aan sociaal-emotionele competenties met gedifferentieerde doelen per bouw. Deze competenties zijn enorm belangrijk, omdat onze leerlingen het nergens anders aangeleerd krijgen. Dit kwartaal hebben we gekozen voor ´aardig doen´ en we zijn gestart met een ludieke openingsactiviteit met de hele school.

Kunnen toepassen

Nu zijn we de slag aan het maken om het ontwikkelingsperspectief daadwerkelijk toe te passen in de klas. Ik heb twee niveaugroepen van rekenen met drie verschillende rendementen. Feitelijk gezien dus zes verschillende leerdoelen en snelheden. Hoe kan ik in mijn praktijk aan deze zes verschillende niveaus voldoen? Analyseren is heel belangrijk, maar ik moet het wel kunnen toepassen! Ik heb een leerling in mijn klas, die op het regulier onderwijs zeer slecht presteerde en hier in één jaar op havo-niveau presteert. Ze zit in groep 7, maar heeft niveau 8. Hoe kan ik dat bedienen?

Zelf vormgeven

Ik heb hier mijn lio (leerkracht in opleiding) gelopen en ik ben direct daarna begonnen als leerkracht. De directie stelde dat ik binnen twee jaar moest starten met mijn master SEN. Direct na je pabo heb je nog weinig ervaring. De combinatie van het opstarten van een groep met deze opleiding is daarom zwaar. Je leert heel veel van zo´n opleiding en vooral van de onderzoeken. Het eerste onderzoek ging over spelling. We hebben door dit onderzoek in twee klassen een andere methodiek ingevoerd met de daarbij behorende doelen. Dat had zoveel effect dat we het schoolbreed hebben ingevoerd. Het leuke van zo´n grote schoolverandering is dat we deze zelf hebben ontdekt en vormgegeven. De uitkomst van het onderzoek is daarom duurzaam: we gaan nooit meer de oude methode gebruiken. Wij hebben hiermee bewezen dat we als gecertificeerde leerkrachten zelf kwaliteitsverbetering vorm kunnen geven. Dit schooljaar hebben we voor elk vakgebied een regiegroep ingesteld, waarin we elkaar collegiaal begeleiden en de hiaten die we constateren bespreken. Daardoor voel je je meer betrokken bij de schoolontwikkeling. Het is niet meer een verandering van bovenaf. We hebben allemaal een master gedrag gehaald. We hebben nu voorgesteld om met z´n allen nog een jaar een opleiding in leerproblematiek te volgen.